

GIÁ TRỊ VĂN HÓA CỦA MỘT SỐ HIỆN VẬT BẠN BÈ QUỐC TẾ TẶNG CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH TẠI BẢO TÀNG HỒ CHÍ MINH

ĐỖ THỊ THU HÀ

Tóm tắt

Hiện vật tặng phẩm quốc tế của Chủ tịch Hồ Chí Minh đang lưu giữ tại Bảo tàng Hồ Chí Minh là một phần di sản văn hóa quan trọng mà Người đã để lại cho dân tộc Việt Nam. Đó là những tặng phẩm mà bạn bè và nhân dân trên khắp thế giới tặng Người. Những hiện vật này mang dấu ấn của các nền văn hóa khác nhau trên thế giới và là biểu tượng của mỗi quốc gia, dân tộc. Qua những tặng phẩm đó, chúng ta càng hiểu hơn những tình cảm sâu sắc của bạn bè quốc tế dành cho Chủ tịch Hồ Chí Minh - nhà chính trị kỳ tài, nhà văn hóa lớn của nhân loại.

Từ khóa: Giá trị văn hóa, hiện vật, Hồ Chí Minh, Bảo tàng Hồ Chí Minh

Abstract

The international artifact of President Ho Chi Minh which have been remaining at the Ho Chi Minh Museum is an important part of the cultural heritage that he left to the Vietnamese people. They are the gifts that friends and people around the world presented him. These artifacts bear the mark of different cultures in the world and symbol of each nation. Through these precious gifts, we can understand how much international friends respect President Ho Chi Minh - the great politician and anthropologist of mankind.

Keywords: cultural values, artifacts, Ho Chi Minh, Ho Chi Minh Museum

C hủ tịch Hồ Chí Minh là một chiến sĩ quốc tế mẫu mực, thủy chung, trong sáng, đã có cống hiến to lớn vào sự nghiệp giải phóng các dân tộc bị áp bức, vào việc củng cố phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, vào việc đoàn kết các lực lượng vì hoà bình, dân chủ và tiến bộ xã hội. Những đóng góp quan trọng của Người trong các lĩnh vực văn hoá, giáo dục và nghệ thuật là kết tinh truyền thống văn hoá hàng nghìn năm của dân tộc Việt Nam, những tư tưởng của Người là hiện thân của khát vọng của

những dân tộc, trong việc khẳng định bản sắc dân tộc của mình và tiêu biểu cho việc thúc đẩy sự hiểu biết và tình hữu nghị giữa các dân tộc. Vì lẽ đó, sinh thời Người luôn nhận được tình cảm và sự kính trọng của lãnh tụ các nước cũng như nhân dân yêu chuộng hoà bình trên khắp thế giới.

Tình cảm yêu quý, ngưỡng mộ Chủ tịch Hồ Chí Minh được các chính khách, nhân dân thế giới thể hiện thông qua nhiều tặng phẩm mang tính biểu tượng của các quốc gia, dân tộc mình. Những tặng phẩm này mang giá trị

văn hóa đặc sắc, đồng thời là biểu hiện của mối quan hệ ngoại giao tốt đẹp giữa Chủ tịch Hồ Chí Minh với bạn bè quốc tế cũng như những tình cảm và sự quý mến của bạn bè quốc tế đối với Người và nhân dân Việt Nam.

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn chăm lo đến tình hữu nghị đoàn kết quốc tế trong sáng nhằm mở rộng quan hệ quốc tế và góp phần củng cố hòa bình ở Châu Á và trên toàn thế giới. Người thường xuyên nhắc nhở nhân dân ta về những nhiệm vụ của nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa trong việc phải ra sức ủng hộ phong trào đấu tranh giành độc lập dân tộc của nhân dân các nước Á, Phi, Mỹ La tinh, tăng cường quan hệ hữu nghị phát triển sự hợp tác kinh tế và văn hóa với các nước trên cơ sở 5 nguyên tắc chung sống hòa bình. Đối với tất cả các nước trên thế giới, nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa thiết tha mong muốn duy trì quan hệ hữu nghị và thành thật hợp tác trên cơ sở bình đẳng và tương trợ để xây dựng hòa bình thế giới lâu dài.

Cuộc đời Chủ tịch Hồ Chí Minh là cuộc hành trình vạn dặm. Người đã đi qua ba đại dương, bốn châu lục, 56 nước và làm nhiều nghề khác nhau để sống và hoạt động cách mạng. Với tài năng, trí tuệ và đạo đức trong sáng của mình, nơi nào đi qua Người cũng để lại tình cảm thương yêu và sự kính trọng cho nhân dân bản địa. Khát vọng suốt cuộc đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh là nước Việt Nam được hoàn toàn độc lập, nhân dân Việt Nam được hoàn toàn tự do, ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành và hòa bình, hữu nghị giữa nhân dân toàn thế giới. Khát vọng của Người cũng là khát vọng chung của nhân loại tiến bộ nên đã tác động đến lương tri của con người. Vì vậy, họ coi Người như chính người dân tộc họ, coi cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc Việt Nam như cuộc đấu tranh của chính họ. Sự gắn bó của Người với bạn bè quốc tế được thể hiện

rõ nét qua những tặng phẩm của các nơi trên thế giới tặng cho Người. Đó là tình cảm chân thành, sự quý mến và lòng ngưỡng mộ thực sự dành cho người chiến sĩ cộng sản Quốc tế Hồ Chí Minh.

Các tặng phẩm mà Đảng và Chính phủ các nước cũng như nhân dân, các tổ chức quốc tế tặng cho Chủ tịch Hồ Chí Minh mang biểu tượng đặc trưng văn hóa của mỗi quốc gia, dân tộc, với hình thức trang trí, đường nét, hoa văn, màu sắc, kỹ thuật chế tác tinh tế, độc đáo.

Trong tổng số 32 quốc gia với khoảng hơn 500 đơn vị hiện vật tặng phẩm quốc tế tặng cho Chủ tịch Hồ Chí Minh hiện nay đang lưu giữ tại Bảo tàng Hồ Chí Minh, có thể kể đến một số hiện vật tặng phẩm tiêu biểu như:

"Tranh thêu tùng hạc" của đồng chí Vi Quốc Thanh, Ủy viên Trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc mừng thọ Chủ tịch Hồ Chí Minh 72 tuổi, nhân dịp Người sang thăm và nghỉ dưỡng tại Trung Quốc, ngày 19/5/1962. Tranh được thêu tay, có 7 con chim hạc màu sắc khác nhau đang đậu trên cây tùng. Cây tùng là loại cây có ý nghĩa đặc biệt. Cây mọc trên núi cao, khô cằn, thiếu nguồn dinh dưỡng ở những mỏm núi chênh vênh, chịu nhiều sương gió, bão tuyết mà không chết, không đổ, thể hiện sức sống bền bỉ. Người xưa xem tùng là đại diện cho trăm cây, ngoài ý nghĩa trường thọ, tùng còn là đại diện của khí tiết. Ngoài ra, trong quan niệm của người Trung Hoa, tùng còn có khả năng trừ tà, xua đuổi ma quỷ rất mạnh nên tùng mang lại sự bình yên, an lành cho con người. Như vậy, trong những bức tranh phong thủy, cây Tùng thường có ý nghĩa là bậc trượng phu, đại trượng phu. Chim hạc trong truyền thuyết xưa là một loài chim tiên - tuổi thọ nghìn năm. *"Tranh thêu tùng hạc"* của đồng chí Vi Quốc Thanh tặng cho Chủ tịch Hồ Chí Minh có ý nghĩa chúc Người trường thọ, an lạc. Đó chính là một món quà ý

nghĩa mang đậm nét văn hóa của người Trung Hoa gửi đến Chủ tịch Hồ Chí Minh - người bạn, người đồng chí hết mực gắn bó với người Trung Quốc anh em.

Tặng phẩm "*Phù điêu vũ nữ thiên thần Apsara*" được Đoàn bóng đá Campuchia tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh nhân dịp sang Việt Nam thi đấu giao hữu, vào tháng 7/1962 (Phụ lục ảnh 1). Bức phù điêu này mô phỏng hình vũ nữ thiên thần Apsara, mô típ trang trí điển hình trên các bức tường và trụ của quần thể đền đài Angkor Wat, biểu tượng quốc gia của Vương quốc Campuchia. Apsara là các nàng tiên mây và nước trong truyện kể dân gian. Khi các nàng đùa giỡn, ca múa, cõ cây, muông thú sinh sôi, nảy nở, vì vậy người dân Campuchia đã tôn Apsara là Nữ thần Thịnh vượng. Những nàng tiên đẹp nhất là Uvasi, Menaka, Ramba và Tilotama thường xuất hiện trong nhiều tác phẩm thơ, nhạc, họa Campuchia. Các nàng cũng là chủ của những cung cấm và chuyên múa hát phục vụ các nam thần trong những buổi tiệc mừng chiến thắng ma quỷ. Mỗi lần, có tới 26 nàng cùng múa hát. Học theo động tác múa huyền bí của tiên nữ, người dân Campuchia đã sáng tạo nên điệu múa tiên nữ Apsara biểu diễn vào những ngày lễ ca ngợi công đức của các vị thần và Hoàng gia. Điệu múa trong nhiều thế kỷ trở thành điệu múa cung đình và rồi thành điệu múa quen thuộc của các thanh nữ trong những dịp lễ tết, hội hè và cưới hỏi. Đây là điệu múa cổ điển, êm ái nổi tiếng về sự thanh nhã, cao quý, với các tư thế, cử chỉ hiền dịu. Apsara là tài sản, linh hồn quốc gia Campuchia. Hình ảnh đầu tiên của điệu múa được trang trí nhiều trên phù điêu, tường thành và hào dài hàng trăm mét ở các ngôi đền cổ kính tại Campuchia như quần thể đền đài Angkor, cũng như nhiều công trình tôn giáo khắp cả nước. Các tư thế, đường cong của cánh tay, thân thể vũ nữ, cũng như vũ

phục bằng vàng, bạc, châu ngọc, hoa lá trong điệu múa đều được phát sinh từ các hình vẽ trong những ngôi đền cổ, miêu tả sử thi Ấn Độ Ramayana hoặc cuộc chiến giành lấy bình cam lộ giữa quỷ và thần gồm 100 tiết điệu gợi cảm, ý nghĩa. Qua điệu múa, người dân Campuchia muốn nói lên ước mong về một cuộc sống thanh bình, thịnh vượng, ca ngợi vẻ đẹp của thiên nhiên đất nước, thần thánh và công đức của người xưa. Ngoài ra là những câu chuyện xúc động về *sinh, lão, bệnh, tử* - bốn giai đoạn cuộc đời phải trải qua, để thế hệ sau được thấu hiểu, chiêm nghiệm và gìn giữ những giá trị văn hóa, tinh thần to lớn của dân tộc Campuchia. Chính vì vậy, hiện vật tặng phẩm "*Phù điêu vũ nữ thiên thần Apsara*" đã được Đoàn tặng cho Chủ tịch Hồ Chí Minh là tặng phẩm đặc trưng truyền thống văn hóa của đất nước Campuchia lắng giềng dành tặng cho vị lãnh tụ Việt Nam mà người dân Campuchia hết lòng yêu quý và ngưỡng mộ. Qua đó cũng thể hiện rõ thông điệp lịch sử văn hóa lâu đời của xứ sở Chùa tháp đến với người dân Việt Nam.

Tặng phẩm "*Mô hình rối bóng Wayang Kulit*" của Nhân dân Indonesia tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh gồm 11 mô hình thu nhỏ của các con rối Wayang Kulit. Ở Indonesia, múa rối bóng Wayang là hình thức biểu diễn nghệ thuật truyền thống độc đáo, sống động và có lịch sử phát triển gần hai nghìn năm. Đây là một trong những nghệ thuật múa rối bóng truyền thống và lâu đời nhất ở Indonesia. Wayang Kulit là một hình thức nghệ thuật biểu diễn cổ xưa và được thành lập trong các vương quốc ở Đông Java hơn một ngàn năm trước. Nó được xem là điểm nổi bật của nền văn hóa Java. Bộ môn nghệ thuật này không chỉ lưu truyền trên lãnh thổ Indonesia mà nó còn vang danh trên khắp thế giới. Sau này, nó được công nhận là "*Kiệt tác di sản truyền khẩu và phi vật thể của nhân loại*" của đất nước vạn đảo. Khi xem Wayang,

thay vì trực tiếp nhìn thấy những con rối thì khán giả chỉ nhìn thấy bóng của chúng qua ánh đèn chiếu vào phông vải trắng. Wayang có nhiều loại nhưng Wayang Kulit - rối bóng bằng da là điển hình và hấp dẫn nhất. Tặng phẩm mô hình rối bóng Wayang Kulit là một thông điệp về lịch sử, văn hóa lâu đời của đất nước Indonesia mà đoàn trao tặng cho Chủ tịch Hồ Chí Minh là món quà thúc đẩy sự hiểu biết lẫn nhau trong mối quan hệ ngoại giao giữa Đảng và Chính phủ 2 nước Việt Nam - Indonesia.

“*Tranh thêu về đất nước và con người Mali*” là tặng phẩm của Tổng thống Cộng hòa Mali Modibo Keita tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh nhân dịp sang thăm hữu nghị Việt Nam ngày 18/10/1964. Mali là đất nước có diện tích lớn thứ tám châu Phi và có chung đường biên giới Algérie về phía bắc, Niger về phía đông, Burkina Faso và Côte d’Ivoire về phía nam, Guinée về phía tây nam, Sénégal và Mauritanie về phía tây... và được xem là một trong những quốc gia nghèo nhất thế giới. Tặng phẩm “*Tranh thêu về đất nước và con người Mali*” khắc họa hình ảnh sinh hoạt đời thường của phụ nữ và trẻ em Mali nói riêng và của đất nước con người Mali nói chung. Hình ảnh những người phụ nữ mặc áo dài có tên là *boubous*, một trang phục truyền thống của vùng Tây Phi với một số công việc: địu con trên lưng, đầu đội bình nước bằng gốm, hay những người phụ nữ cần cù ngồi đan sợi... là những nét sinh hoạt văn hóa đời thường của người Mali, thể hiện rõ những đặc trưng văn hóa của người Mali. Qua đó, chúng ta phần nào cảm nhận được cuộc sống và sự lao động vất vả của người dân Mali, đặc biệt là trẻ em và phụ nữ. Tặng phẩm “*Tranh thêu về đất nước và con người Mali*” là món quà nhỏ bé nhưng thấm tình hữu nghị của Tổng thống Cộng hòa Mali Modibo Keita và người dân Mali gửi tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh, người bạn quốc tế thân thiết của đất

nước châu Phi xa xôi.

Tặng phẩm “*Mặt nạ kịch Noh*” của Đoàn đại biểu Ủy ban Á - Phi Nhật Bản tặng Hồ Chủ tịch nhân dịp sang thăm hữu nghị Việt Nam vào tháng 2 năm 1966 (Phụ lục ảnh 2). Tặng phẩm là mặt nạ sử dụng cho vai diễn Ông già (Asakura-jo), một trong các nhân vật chính của Kịch Noh, loại hình nghệ thuật biểu diễn sân khấu cổ điển nổi tiếng ở Nhật Bản. Noh là một dạng nghệ thuật biểu diễn sân khấu cổ điển của Nhật Bản, kết hợp múa, tuồng, âm nhạc và thơ ca. Kịch Noh được trình diễn bởi các nghệ sĩ chuyên nghiệp, đã được đào tạo trong các gia tộc có nhiều thế hệ gắn bó với bộ môn nghệ thuật này tại các thành phố như Tokyo, Osaka và Kyoto. Kịch Noh phát triển từ thế kỉ XIV và XV. Người biểu diễn, nhà soạn kịch thiên tài Kannami (1333-1384) và con trai của ông, Zeami (1363-1443) được coi là nhà lãnh đạo vĩ đại của môn nghệ thuật này. Kịch Noh rất thịnh hành vào thời kỳ của Zeami cho tới thời kỳ Edo (1603-1868) và trở thành một bộ môn nghệ thuật biểu diễn chính thức của chính phủ quân trên đất nước mặt trời mọc.

Theo quan niệm truyền thống Nhật Bản, mặt nạ Asakura-jo là biểu tượng của sức khỏe và tuổi thọ. Đoàn đại biểu Ủy ban Á - Phi của Nhật Bản đã dâng lên Chủ tịch Hồ Chí Minh món quà này với lòng chân thành chúc Người mạnh khỏe, sống lâu muôn tuổi.

Tặng phẩm “*Bát pha lê*” chạm chân dung lãnh tụ Lê - nin được Đoàn đại biểu Đảng và Chính phủ Tiệp Khắc (nay là Cộng hòa Séc) tặng chủ tịch Hồ Chí Minh nhân dịp sang thăm hữu nghị Việt Nam vào năm 1966. Đất nước Tiệp Khắc nổi tiếng với ngành công nghiệp chế biến thủy tinh, pha lê. Nói đến pha lê dường như là nói đến đất nước Tiệp Khắc và ngược lại, vì vậy pha lê vừa là ngành công nghiệp mũi nhọn của Tiệp Khắc vừa mang biểu tượng đặc trưng của đất nước này. Dưới bàn tay chế tác

của các nghệ nhân giỏi, những người thợ tài ba của đất nước Tiệp Khắc xinh đẹp, những đường nét khắc hoạ chân dung lãnh tụ Lê - nin cũng như hình thức hoa văn trang trí trên bát được điêu khắc tinh xảo, tỉ mỉ, cẩn thận. Tặng phẩm là món quà mang đậm đặc trưng của nền văn minh Tiệp Khắc, một sản phẩm có giá trị mỹ thuật, kỹ thuật cao.

"*Tranh chân dung Chủ tịch Phidel Castro*" là món quà của bà Menba Hennandez, Chủ tịch Ủy ban Cu Ba đoàn kết với Việt Nam tặng Hồ Chủ tịch nhân dịp sang thăm và làm việc tại Việt Nam ngày 13/02/1969 (Phụ lục ảnh 3). Bức tranh sơn dầu vẽ vị anh hùng dân tộc Cu Ba Phidel Castro mặc quân phục màu xanh đang cười rất tươi. Hình ảnh của lãnh tụ Phidel Castro là biểu tượng về chính trị - lịch sử - văn hóa của đất nước Cu Ba. Ông chính là "linh hồn", là anh hùng của đất nước Cu Ba. Trong cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Chủ tịch Phidel luôn sát cánh cùng nhân dân Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ xâm lược, đấu tranh giải phóng miền Nam thống nhất đất nước cũng như trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc sau này. Ông cũng là người luôn tích cực xây dựng và củng cố tình đoàn kết hữu nghị và hợp tác giữa nhân dân hai nước Việt Nam và Cu Ba. Năm 1966, tại Hội nghị đoàn kết nhân dân Á, Phi, Mỹ Latinh, Fidel đã có một câu nói được xem là biểu tượng cho tình đoàn kết gắn bó máu thịt giữa 2 nước: "Vi Việt Nam, Cu Ba sẵn sàng hiến dâng đến cả máu của mình". Và cũng nhờ tinh thần đoàn kết với Việt Nam của Cuba nói chung và Fidel nói riêng đã đẩy lên phong trào đoàn kết ở Mỹ Latinh với Việt Nam rất mạnh mẽ cho đến khi chúng ta thống nhất đất nước. Chủ tịch Phidel đặc biệt quý mến và kính trọng Chủ tịch Hồ Chí Minh. Ông khẳng định Chủ tịch Hồ Chí Minh là: "Một vị lãnh tụ phi thường, một bậc thiên tài, một nhà uyên

bác thông minh và luôn luôn là một chiến sĩ quốc tế nhưng là một người rất giản dị". Sinh thời, dù chưa một lần gặp gỡ nhưng hai vị lãnh tụ vĩ đại của hai đất nước Việt Nam và Cu Ba vẫn dành cho nhau những tình cảm đặc biệt chân thành. Tặng phẩm "*Tranh chân dung Chủ tịch Phidel Castro*" của bà Menba Hennandez, Chủ tịch Ủy ban Cu Ba đoàn kết với Việt Nam tặng cho Chủ tịch Hồ Chí Minh là món quà tinh thần to lớn với Người và cũng chính là tình cảm, tấm lòng của người dân Cu Ba anh em đối với Việt Nam.

Có thể nói, các tặng phẩm tiêu biểu bạn bè quốc tế tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh đa dạng và phong phú về loại hình và chất liệu, phản ánh phong văn hoá và đặc trưng văn hóa của các quốc gia, châu lục, vùng lãnh thổ khác nhau trên thế giới. Mỗi tặng phẩm mang một thông điệp văn hoá đặc trưng riêng biệt của mỗi đất nước, là hình ảnh thu nhỏ, là biểu tượng để phân biệt giữa quốc gia này với quốc gia khác, của nền văn minh này với nền văn minh khác.

Tặng phẩm quốc tế tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh là tình cảm và sự ngưỡng mộ của nhân dân thế giới dành cho Người lúc sinh thời. Đồng thời cũng nói lên tình đoàn kết, quan hệ hữu nghị cao đẹp giữa nhân dân Việt Nam và các nước trên thế giới. Hiện nay, những tặng phẩm này đang được gìn giữ, bảo quản và phát huy giá trị tại Bảo tàng Hồ Chí Minh. Những tặng phẩm này đã, đang và sẽ góp phần trong công tác trưng bày triển lãm, tuyên truyền giáo dục các nhiệm vụ chính trị của Đảng và Nhà nước ta, đặc biệt là công tác ngoại giao trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế như hiện nay.

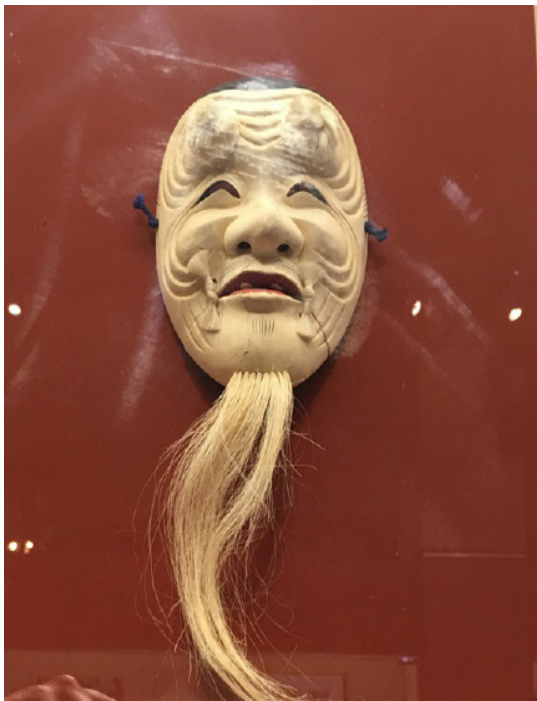
Đ.T.T.H

(Bảo tàng Hồ Chí Minh)

Phụ lục ảnh

Ảnh 1. Tặng phẩm “Phù điêu vũ nữ thiên thần Apsara” của đoàn bóng đá Campuchia tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh nhân dịp sang Việt Nam thi đấu giao hữu, tháng 7/1962.

Ảnh 2. Tặng phẩm “Mặt nạ kịch Noh” của đoàn đại biểu Ủy ban Á - Phi Nhật Bản tặng nhân dịp sang thăm hữu nghị Việt Nam, tháng 2/1966

Ảnh 3. “Tranh chân dung Chủ tịch Phidel Castro” của Bà Menba Hennandez, Chủ tịch Ủy ban Cu Ba đoàn kết với Việt Nam tặng Chủ tịch Hồ Chí Minh, ngày 13/02/1969 nhân dịp sang thăm Việt Nam.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Tuyên giáo Trung ương, Bộ Ngoại giao (2011), *Tình cảm của nhân dân thế giới với Chủ tịch Hồ Chí Minh*, Nxb. Thanh niên, Hà Nội.
2. Trần Văn Giàu (2010), *Hồ Chí Minh - vĩ đại một con người*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
3. *Hồ Chí Minh toàn tập* (2000), Tập 1-10, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
4. Hà Huy Thông (2015), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về đoàn kết quốc tế, một trong những di sản vô giá hiện nay*, Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam.

Ngày nhận bài: 1 - 9 - 2017

Ngày phản biện, đánh giá: 12 - 9 - 2017

Ngày chấp nhận đăng: 18 - 9 - 2017